

พืชหายาก พืชเฉพาะถิ่น พืชถูกคุกคาม และชนิดที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ ที่ชาวกะเหรี่ยงในกลุ่มป่าแก่งกระจานนำมาใช้ประโยชน์

Ethnobotany in Kaeng Krachan forest complex (Thailand): rare, endemic and threatened plant species used by indigenous people

*ธรรมนูญ เต็มไชย, ดำรงศักดิ์ เฮงสว่าง และ ตะหลก ทองเกิด
ศูนย์วิจัยและพัฒนาอนุรักษ์ธรรมชาติ จังหวัดเพชรบุรี, สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

Thammanoon Temchai, Damrongsak Hengswang and Talok Thongkerd
National Parks Research Center (Petchburi), National Park Office
Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation

*Corresponding Author, Email: dhamma57@gmail.com

บทคัดย่อ : การศึกษาครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชนเผ่าพื้นเมืองในกลุ่มป่าแก่งกระจานซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในป่าลึกบริเวณชายแดนไทย-เมียนมา ตามแนวเทือกเขาตะนาวศรี ผลการศึกษา พบว่ามีพรรณพืชจำนวน 628 ชนิด ที่ชนเผ่าพื้นเมืองในกลุ่มป่าแก่งกระจานรู้จักวิธีการนำมาใช้ประโยชน์ และในจำนวนนี้ เป็นพืชหายาก พืชเฉพาะถิ่น พืชถูกคุกคาม และชนิดที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ จำนวน 37 ชนิด 31 สกุล 20 วงศ์ เช่น ชะนูดต้นแก่งกระจาน (*Prunus kaengkrachanensis* Nagam., Tagane & Suddee) ที่มีรายงานค้นพบเป็นชนิดใหม่ของโลก

คำสำคัญ : กะเหรี่ยง กลุ่มป่าแก่งกระจาน พฤกษศาสตร์พื้นบ้าน

ABSTRACT : This study is part of an ethnobotany study carried out in Kaeng Krachan forest complex. This forest complex is located in south - western Thailand on the Tenessarim mountain range. During this study 628 different species used by indigenous people have been identified. Among these species 37 are classified as rare, endemic and threatened, such as the newly identified *Prunus kaengkrachanensis* Nagam., Tagane & Suddee.

Keywords: Karang, Kaeng Krachan forest complex, Ethnobotany

คำนำ

กลุ่มป่าแก่งกระจาน (Kaeng Krachan Forest Complex: KKFC) เป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพที่สำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่ามีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร และมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่ 1 ใน 25 กลุ่มป่าของโลกที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยได้รับการประกาศให้เป็นมรดกอาเซียนตามปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยอุทยานมรดก(ASEAN Declaration on Heritage Parks) เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2546 และรัฐบาลไทยได้นำเสนอกุ่มป่าแก่งกระจาน เพื่อขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติต่อคณะกรรมการมรดกโลก

ในพื้นที่กลุ่มป่าแก่งกระจาน เป็นที่ตั้งของชุมชนชาวกะเหรี่ยงซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์โดยเฉพาะบ้านโป่งลึก บ้านบางกลอย บ้านป่าละอู้อย และบ้านห้วยสัตว์ใหญ่ ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน บ้านป่าหมากในอุทยาน

แห่งชาติกุยบุรี บ้านบางกะมา ในอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน บ้านพระกำ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี ซึ่งไม่อาจปฏิเสธถึงการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การสร้างความเข้าใจ และองค์ความรู้ทางพฤกษศาสตร์พื้นบ้านที่จะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม จึงเป็นสิ่งสำคัญในปัจจุบัน

ธรรมนูญและทรงธรรม(2559)กล่าวว่าจะองค์ความรู้ด้านการใช้ประโยชน์พรรณพืชที่น่าสนใจบางชนิดเป็นพรรณพืชชนิดที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ และพืชถิ่นเดียวเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติรวมถึงการวางแผนใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้นอกจากจะเป็นการรวบรวมข้อมูลพฤกษศาสตร์พื้นบ้านในกลุ่มป่าแก่งกระจานแล้วยังเป็นฐานข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับประโยชน์ของพรรณพืชอีกหลายชนิด

วิธีการศึกษา

รวบรวมข้อมูลจากการสังเกตในระหว่างการใช้ชีวิตร่วมกันในพื้นที่ป่า ในระหว่างการสำรวจพืชสมุนไพรและการสำรวจทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่กลุ่มป่าแก่งกระจาน ระหว่างปี พ.ศ. 2552 – 2561 ร่วมกับหมอยาพื้นบ้านและผู้รู้ บางชนิดใช้วิธีการเก็บตัวอย่างไปสอบถามจากหมอยาคนอื่นในหมู่บ้านเพิ่มเติม และเก็บตัวอย่างมาตรวจสอบชื่อตามหลักพฤกษศาสตร์ สำหรับการระบุความสำคัญอ้างอิงตาม กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2548; 2550), สำนักงานหอพรรณไม้ (2551), Forest Herbarium: BKF (2005; 2017) และเว็บไซต์ของสหภาพระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์

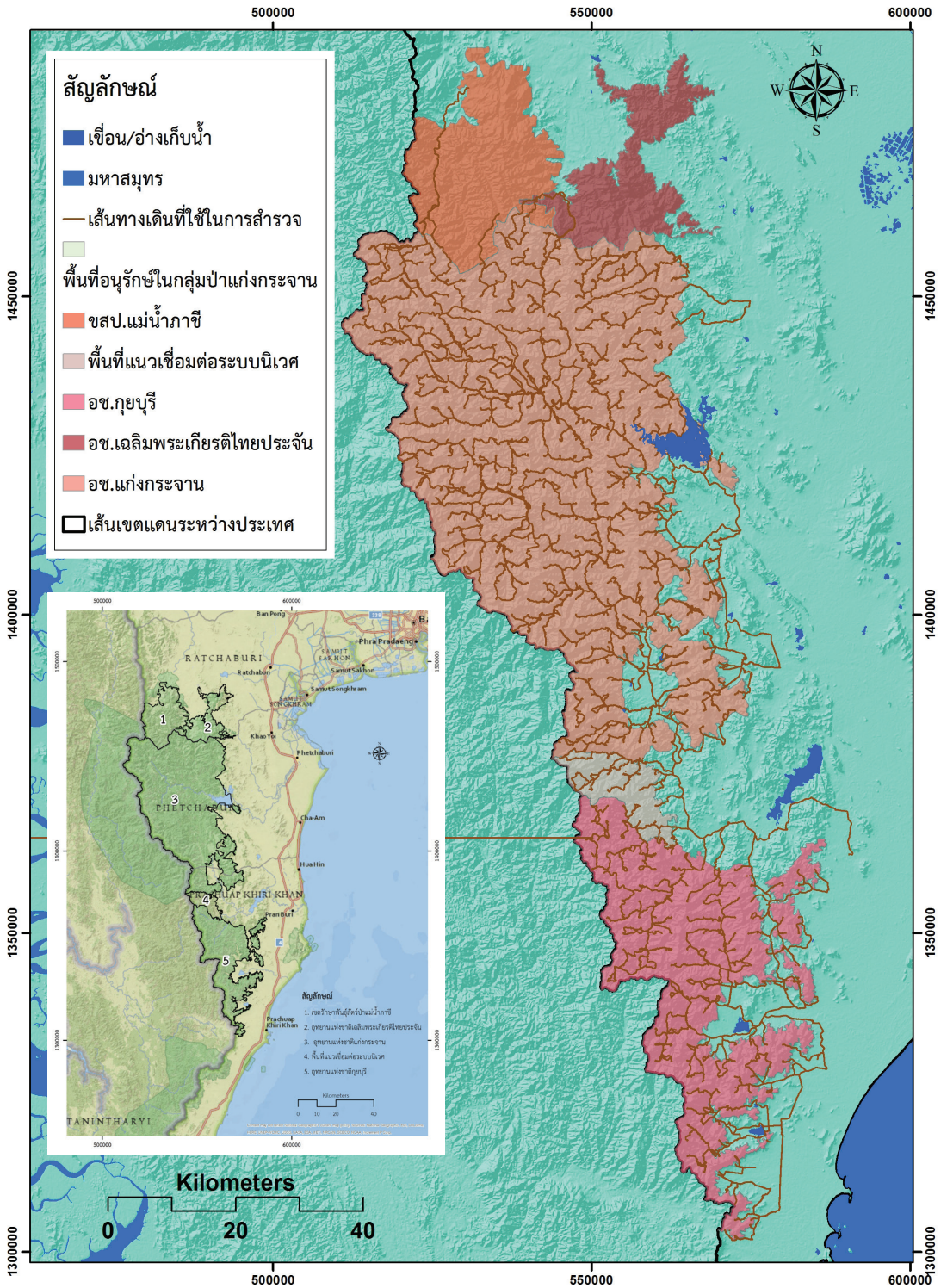
ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources; IUCN) และโดยการสอบถามเพิ่มเติมจากนักพฤกษศาสตร์

พื้นที่ทำการศึกษา

พื้นที่กลุ่มป่าแก่งกระจานอันประกอบด้วยอุทยานแห่งชาติกุยบุรี อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี

ระยะเวลาดำเนินการ

เป็นข้อมูลสะสมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 – 2561

ภาพที่ 1 พื้นที่ทำการศึกษและเส้นทางที่ใช้ในการเดินสำรวจ

ผลการศึกษา

จากการศึกษาด้านพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชนพื้นเมืองในกลุ่มป่าแก่งกระจาน พบว่า พรรณไม้ที่ชาวกระหว่างใช้ประโยชน์มีอย่างน้อย 628 ชนิด 406 สกุล 117 วงศ์ (ศูนย์วิจัยและพัฒนาอนุรักษ์พรรณไม้แห่งชาติ จังหวัดเพชรบุรี, 2561)

ในจำนวนนี้เป็นชนิดที่หายาก พิษเฉพาะถิ่น พิษถูกคุกคาม และชนิดมีคุณค่าสำคัญด้านการอนุรักษ์ 37 ชนิด 31 สกุล 20 วงศ์ (แสดงด้วยชื่อสามัญ [ชื่อภาษากระหว่าง] (ชื่อพฤกษศาสตร์) : วงศ์; การใช้ประโยชน์; ความสำคัญ) ดังนี้

1. การเวกป่า [ตะโยะปล๊ะ] (*Artabotrys siamensis* Miq.) : Annonaceae; เปลือกต้นต้มกินแก้กระหายน้ำ ใช้พอกแผลแก้พิษงูสำหรับสุนัขที่โดนงูกัด; พืชหายาก (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2548)

2. ต้ามมิต หรือ นางเลว [ชิกวาตู] (*Cyathocalyx martabanicus* Hook. f. & Thomson) : Annonaceae; เนื้อไม้สดติดไฟได้ดี ใช้เป็นเชื้อในการก่อไฟในฤดูฝน เข้ากับเครื่องยาและสั้มป่อย (*Acacia concinna* (Willd.) DC.) เป็นยาระบาย ผลสุกกินได้ มีรสเปรี้ยวอมหวาน; พืชถูกคุกคาม (BKF, 2005)

3. บุหรงก้านยาว [ตะโยะปล๊ะ - ทอดู้] (*Dasymaschalon filipes* (Ridl.) Bân) : Annonaceae; ใช้เปลือกและใบนวดสุนัขที่ถูกงูกัดบรรเทาอาการปวด; พืชหายาก (สำนักงานหอพรรณไม้, 2551); (BKF, 2017)

4. บุหงาทอง [ตะโยะปล๊ะบ้อ] (*Mitrella kentii* (Blume) Miq.) : Annonaceae; ใช้เปลือกและใบนวดสุนัขที่ถูกงูกัดบรรเทาอาการปวด; เป็นชนิดที่มีการค้นพบใหม่ของประเทศไทย

5. มหาพรม [ซีโซ่ตุ] (*Mitrephora winitii* Craib) : Annonaceae; ผลสุกกินได้มีรสหวาน; พืชถิ่น

เดียวและพืชหายาก (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2548) พืชถูกคุกคาม (BKF, 2005) พืชถิ่นเดียวและเสี่ยงสูญพันธุ์ (VU) (BKF, 2017)

6. กล้ายหมูสัง [ตะโยะปะพาตุ] (*Uvaria grandiflora* Roxb. ex Hornem.) : Annonaceae; ผลคล้ายกล้วยไข่กินได้ รสหวาน แต่มีเมล็ดมาก; พืชหายาก (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2548)

7. ช่างไห้ [ท้อ] (*Borassodendron machadonis* (Ridl.) Becc.) : Arecaceae; คอยอดกินได้ เนื้อในผลอ่อนกินได้แบบเดียวกับผลของตาลโตนด; พืชถูกคุกคาม (BKF, 2005)

8. มะกั้ง [ตะควอ] (*Hodgsonia heteroclite* (Roxb.) Hook. f. & Thomson subsp. *indochinensis* W. J. de Wilde & Duyfjes) : Cucurbitaceae; เมล็ดกินได้ มีรสมัน คล้ายเนื้อมะพร้าว; พืชหายาก (สำนักงานหอพรรณไม้, 2551)

9. พรงเขา [ก้า] (*Cycas pectinata* Buch.-Ham.) : Cycadaceae; ยอดอ่อนกินได้; พืชถูกคุกคาม (BKF, 2005) เสี่ยงสูญพันธุ์ (VU) (BKF, 2017)

10. เนระพูสีไทย [กู่ปะอี่] (*Tacca chantrieri* André) : Dioscoreaceae; ลำต้นใช้ต้มอาบแก้ไข้ตัวเหลืองบวม; พืชถูกคุกคาม (BKF, 2005)

11. เปล้าเงิน [กะวาโจคว] (*Croton sepalinus* Airy Shaw) : Euphorbiaceae; ใบต้มต้มน้ำรักษาโรคมาลาเรีย อาจใช้ร่วมกับ ราชดัด (*Brucea javanica* (L.) Merr.) และ บอระเพ็ด (*Tinospora crispa* (L.) Hook. f. & Thomson); พืชถิ่นเดียวของไทย (BKF, 2005)

12. เปล้าน้อย [กะวาโพ] (*Croton stellatopilosus* H. Ohba) : Euphorbiaceae; ใบต้มน้ำให้สตรีอยู่ไฟอาบหรือกิน รากดองเหล้า บำรุงกำลัง; พืชถิ่นเดียวของไทย (BKF, 2005)

13. **เหมียง** [กะแน็ก] (*Gnetum gnemon* L. var. *tenerum* Markgr.) : Gnetaceae; รากใช้ฝนผสมกับรากกระถิน (*Leucaena leucocephala* (Lam.) de Wit) ทาบริเวณที่ถูกกัดแก็้พิษงู ใบอ่อนกินได้ นอกจากนี้หากหลงป่าก็สามารถเคี้ยวใบ 7 ใบสามารถอยู่ได้ 7 วัน โดยกำกับด้วยคาถา; พืชถูกคุกคาม (BKF, 2005) พืชหายากของไทย (สำนักงานหอพรรณไม้, 2551)
14. **เมื่อยดำ** [กลกมี] (*Gnetum cuspidatum* Blume) : Gnetaceae; เถาตัดเอาน้ำมาทาแผลไฟไหม้ ถ้าเป็นแผลใหม่ จะทำให้ไม่เป็แผลเป็น; พืชถูกคุกคาม (BKF, 2005) พืชหายากของไทย (สำนักงานหอพรรณไม้, 2551)
15. **จำปีดอย** [เฉาะปองงา] (*Magnolia gustavii* King) : Magnoliaceae; เปลือกของลำต้น ผล ใช้ต้มน้ำกินเป็นยาลม; พรรณไม้ที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์สำหรับพื้นที่
16. **จำปีเพชร** [เฉาะปองงา] (*Magnolia mediocris* (Dandy) Figlar) : Magnoliaceae; เปลือกของลำต้น ผล ใช้ต้มน้ำกิน เป็นยาลม; พรรณไม้ที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์สำหรับพื้นที่
17. **จำปาหลวง** [เฉาะปองงาพาดู] (*Magnolia utilis* (Dandy) V. S. Kumar) : Magnoliaceae; เปลือกของลำต้น ผล ใช้ต้มน้ำกินเป็นยาลม; พรรณไม้ที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์สำหรับพื้นที่
18. **จันทน์หอม** [ตะล่อ] (*Mansonia gagei* J. R. Drumm. ex Prain) : Malvaceae; แก่นแช่น้ำผสมกับแก่นต้นจันทน์ผา (*Dracaena cochinchinensis* (Lour.) S. C. Chen) และแก่นยมหอม (*Toona ciliata* M. Roem.) กินแก้กระหายน้ำ หรือนำมาฝนกับหินทาตัวเด็กแก็้โรคไข้หัวลม หรือผสมแก็้ขี้พระร่วง (*Celtis timorensis* Span.) ทาตัวแก็้ของขึ้น; พรรณไม้ที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์สำหรับพื้นที่ ไม้หวงห้ามประเภทข. เกี่ยวข้องกับงานพระราชพิธีสำคัญของไทย
19. **สีเสียดเปลือก** [ไก่อ๊ะ] (*Pentace burmanica* Kurz) : Malvaceae เปลือกในเคี้ยวกินแทนหมาก (*Areca catechu* L.); พืชหายาก (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2548)
20. **ขมื่นเครือ** [ซิลิป] (*Anamirta cocculus* (L.) Wight & Arn.) : Menispermaceae; เถาหรือหัวใช้ต้มน้ำแก็้; พืชหายาก (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2548)
21. **ว่านเพชรหึง** [ป้อซ้อแม่/กามะหุ้ง] (*Grammatophyllum speciosum* Blume) : Orchidaceae; ต้นใช้ตองเหล้าบำรุงกำลัง; เสี่ยงสูญพันธุ์ (VU) (BKF, 2017)
22. **อ้ายเหลียม** [ชิรินีอุมู่] (*Sauropus thyrsoiflorus* Welzen) : Phyllanthaceae; รากตากให้แห้งจะมีกลิ่นหอม เอาไปตำกับขมื่น (*Curcuma longa* L.) ทาตัวทำให้หอม (เป็นแแบ่งหอม); พืชถิ่นเดียวของประเทศไทย (BKF, 2005)
23. **ขุนไม้** [ตะมิโซ] (*Nageia wallichiana* (C. Presl) Kuntze) : Podocarpaceae; ต้นใช้แก็้เคล็ดในการปลูกบ้าน เพื่อนำไปล้างไม้ร้อน เช่น ไม้ที่มีสามง่าม ใบต้มน้ำกับกำจัดต้น (*Zanthoxylum rhetsa* (Roxb.) DC.) กินน้ำแก็้แผลง เนื่องจากกินด้วยยาสมุนไพร; พืชหายาก (BKF, 2017)
24. **พญาไม้** [ตะมิโซ๊ะ] (*Podocarpus nerifolius* D. Don) : Podocarpaceae; ต้นแก็้เคล็ดในการปลูกบ้านเพื่อนำไปล้างไม้ร้อน เช่น ไม้ที่มีสามง่าม ใบต้มน้ำรวมกับกำจัดต้น (*Zanthoxylum rhetsa* (Roxb.) DC.) กินน้ำแก็้แผลงเนื่องจากกินด้วยยาสมุนไพร; พืชหายาก (BKF, 2017)
25. **บัวผุด** [กะเป่ฟอ] (*Rafflesia kerrii* Meijer) : Rafflesiaceae; ดอกตูมนำไปฝนเป็นขึ้นบาง ๆ นำ

ไปตากแห้ง แล้วนำไปคั่วให้ปน ผสมกับเมล็ดพริกไทยดำ (*Piper nigrum* L.) และน้ำผึ้งเดือนห้า ปั่นเป็นยาลูกกลอนหรือค้อย ๆ ตักกินทุกวันเชื่อว่าเป็นยาอายุวัฒนะ; พรรณไม้ที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์สำหรับพื้นที่

26. **กระโถนฤาษี** [กะเป๋อโพ้] (*Sapria himalayana* Griff.) : Rafflesiaceae; เนื้อดอกตูมและดอกที่ยังไม่เหี่ยวใช้กินเป็นอาหารได้; เสี่ยงสูญพันธุ์ (VU) (BKF, 2017)

27. **กระโถนพระราม** [กะเป๋อโพ้] (*Sapria ram Bänziger & B. Hansen*) : Rafflesiaceae; เนื้อดอกตูมและดอกที่ยังไม่เหี่ยวใช้กินเป็นอาหารได้; พืชถิ่นเดียวและสถานะใกล้สูญพันธุ์ (EN) (BKF, 2017)

28. **กวางตุ๊ก** [ชะนาคีเดี้ยว] (*Naravelia laurifolia* Wall. ex Hook. f. & Thomson) : Ranunculaceae ส่วนของเถาและรากใช้ต้มกินแก้หวัด หรือทุบแล้วใช้ต้มเลยก็ได้; พืชหายาก (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2548) ถูกคุกคาม (BKF, 2005)

29. **ชะนูดตันแกงกระจาง** [ช็อคเงาะ] (*Prunus kaengkrachanensis* Nagam., Tagane & Suddee) : Rosaceae; เปลือกไม้ใช้หมักทำแป้งเหล้า เปลือกไม้มีกลิ่นคล้ายลูกอมโอเล่; เป็นพรรณไม้ชนิดใหม่ของโลก

30. **ว่านกลีบ** [ชิริดาตุ้] (*Keenania capitata* (Ridl.) Craib) : Rubiaceae; ใช้ในทางความเชื่อเรียกคนให้กลับมาหา ใช้กิ่งไม้ชนิดนี้บิกรรมคาถาแล้วปักลงบนดินแล้วกลิ้งใจบิด้หันไม้กลับข้าง คนที่เดินข้างหน้าจะเปลี่ยนใจย้อนกลับมาหาในที่ที่ พรานที่ตามรอยสัตว์ใช้วิธีนี้เรียกสัตว์ที่กำลังตามให้กลับมา หรือจะใช้ในการแก้คุณไสยก็ได้; เป็นชนิดที่พบน้อยมาก

31. **มอค** [มอค] (*Lepisanthes* sp.) : Sapindaceae ผลสุกรับประทานได้ โดยกินเนื้อหุ้มเมล็ด แต่ระวังอย่าเคี้ยวหรือกินส่วนของเมล็ด เพราะมีพิษอาจถึงตายได้; มีโอกาสเป็นการค้นพบใหม่

32. **ลิ้นจี่ป่า** [ชียะปราช] (*Litchi chinensis* Sonn.) : Sapindaceae ; ผลสุกกินได้มีรสเปรี้ยว; พืชถูกคุกคาม (BKF, 2005)

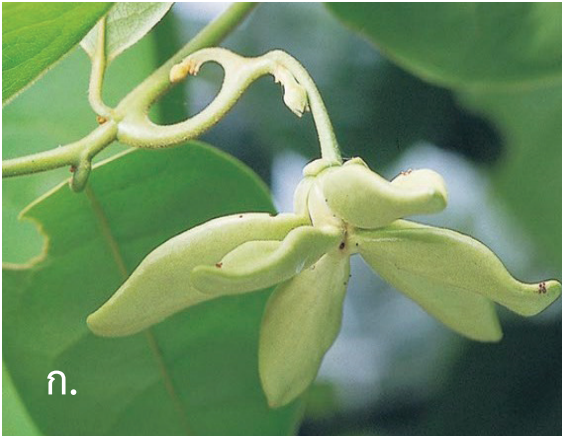
33. **เงาะป่า** [ชะกะป้อ] (*Nephelium melliferum* Gagnep.) : Sapindaceae; ผลกินได้ มีรสหวาน; พืชหายาก (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2548)

34. **กฤษณา, ไม้หอม** [โก๊ะชะ, ชินูหมี่] (*Aquilaria malaccensis* Lam.) : Thymelaeaceae; ใช้แก่นฝนกับน้ำนำมากินแก้ไข้มาลาเรีย เปลือกต้นให้เส้นใยนำมาทำเชือก ถูย้อม และกระดาษ; พืชหายาก (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2548) ถูกคุกคาม (BKF, 2005) เสี่ยงสูญพันธุ์ (VU) (BKF, 2017)

35. **ปุดชมพู** [โปจเคาะชู] (*Amomum* sp.) : Zingiberaceae; รากผสมกับรากปุดเต็ม (*Geostachys smitinandii* K. Larsen) ต้มหรือดองเหล้ากินทำให้ร่างกายแข็งแรง; พรรณไม้ที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ของพื้นที่ คาดว่าเป็นการค้นพบใหม่

36. **ปุดเข่งดอกเหลือง** [โปจเคาะชู] (*Geostachys* sp.) : Zingiberaceae; รากที่ลอยเหนือพื้นดินใช้ดองเหล้าดื่มบำรุงร่างกายพรรณไม้ที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์สำหรับพื้นที่ คาดว่าเป็นการค้นพบใหม่

37. **ปุดเต็ม** [โปจเคาะชู] (*Geostachys smitinandii* K. Larsen) : Zingiberaceae; รากที่ลอยเหนือพื้นดินใช้ดองเหล้าดื่มบำรุงร่างกาย สรรพคุณดีกว่าชนิดดอกขาว; พืชถิ่นเดียวและพืชหายากที่ใกล้สูญพันธุ์ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2548); (BKF, 2017)

ก.

ข.

ค.

ง.

จ.

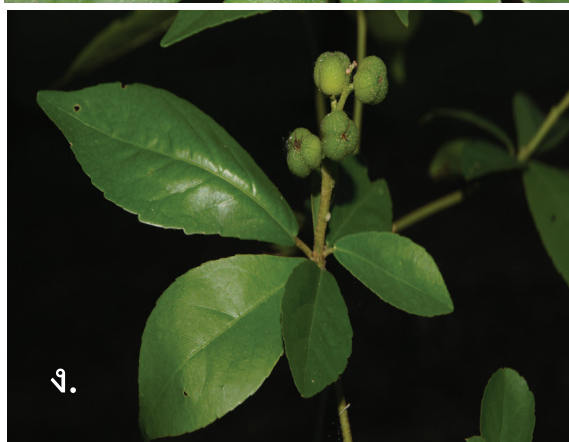
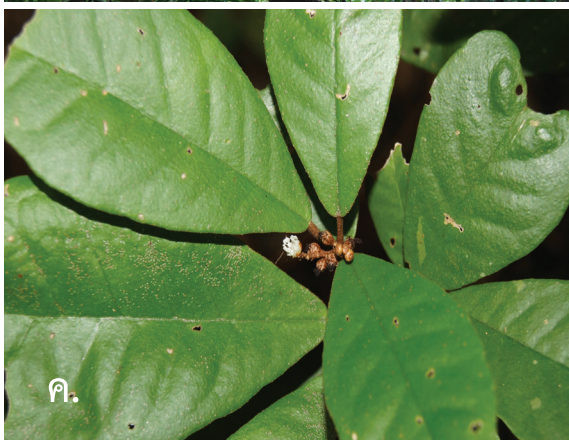

ฉ.

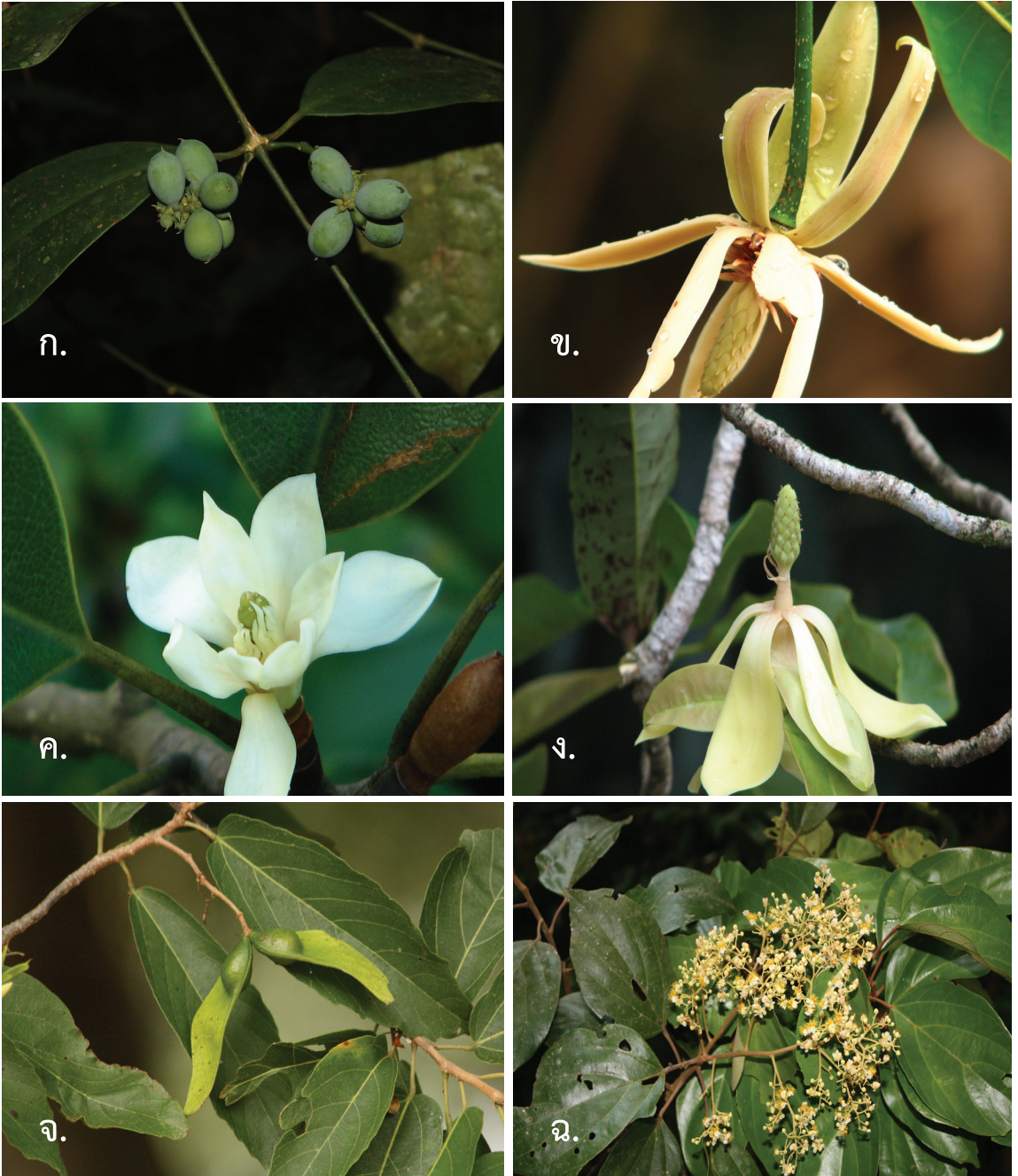
ภาพที่ 2 ก. การเวกป่า [ตะไย๊ะปล๊ะ] (*Artabotrys siamensis* Miq.) ข. ด้ามมีด [ซิกวาตู่] (*Cyathocalyx martabanicus* Hook. f. & Thomson) ค. บุหรังก้านยาว [ตะโยปล๊ะทอดู] (*Dasymaschalon filipes* (Ridl.) Bân) ง. บุหงาทอง [ตะไย๊ะปล๊ะบ้อ] (*Mitrella kentii* (Blume) Miq.) จ. และ ฉ. มหาพรหม [ซีโซตู่] (*Mitrephora winitii* Craib)

ภาพที่ 3 ก. และ ข. กล้วยหมูส้ม [ตะโยปล่พะตู่] (*Uvaria grandiflora* Roxb. ex Hornem.) ค. ช้างไห้ [ท้อ] (*Borassodendron machadonis* (Ridl.) Becc.) ง. มะกั้ง [ตี้ควอ] (*Hodgsonia heteroclita* (Roxb.) Hook. f. & Thomson subsp. *indochinensis* W. J. de Wilde & Duyfjes)

ภาพที่ 4 ก. ประเฆา [ก้ำ] (*Cycas pectinata* Buch.-Ham.) ข. เนระพูสีไทย [กู่ปะอี่] (*Tacca chantrieri* André) ค. เปล้าเงิน [กะวาโจคั่ว] (*Croton sepalinus* Airy Shaw) ง. เปล้าน้อย [กะวาโพ] (*Croton stellatopilosus* H. Ohba) จ. เมื่อยดำ [กลกมี่] (*Gnetum cuspidatum* Blume)

ภาพที่ 5 ก. เหมียง [กะแน้โก้] (*Gnetum gnemon* L. var. *tenerum* Markgr.) ข. จำปิตอย [เฉาะปองงา] (*Magnolia gustavii* King) ค. จำปีเพชร [เฉาะปองงา] (*Magnolia mediocris* (Dandy) Figlar) ง. จำปาหลวง [เฉาะปองงาพาดู] (*Magnolia utilis* (Dandy) V. S. Kumar) จ. จันทน์หอม [ตะล่อ] (*Mansonia gagei* J. R. Drumm. ex Prain) ฉ. สีเสียดเปลือก [โก้เซะ] (*Pentace burmanica* Kurz)

ภาพที่ 6 ก. ขมิ้นเครือ [ซีลิป] (*Anamirta cocculus* (L.) Wight & Arn.) ข. เพชรหึง [ป้อซ้อแม่ / กามะหุ้ง] (*Grammatophyllum speciosum* Blume) ค. อ้ายเหลียม [ซีริน้อมู่] (*Sauropus thysiflorus* Welzen) ง. ขุนไม้ [ตี้มิโซ] (*Nageia wallichiana* (C. Presl) Kuntze) จ. พญาไม้ [ตี้มิโซะ] (*Podocarpus nerifolius* D. Don) ฉ. บัวผุด [กะเป่ฟ้อ] (*Rafflesia kerrii* Meijer)

ภาพที่ 7 ก. กระโถนฤาษี [กะเป๋อไฟ้] (*Sapria himalayana* Griff.) ข. กระโถนพระราม [กะเป๋อไฟ้] (*Sapria ram* Bänziger & B. Hansen) ค. กวางตุ๊ก [ชะนาคี้เต๋อว้อ] (*Naravelia laurifolia* Wall. ex Hook. f. & Thomson) ง. ชะนูดตันแก้งกระจาน [ช็อคเจ้า้ง] (*Prunus kaengkrachanensis* Nagam., Tagane & Suddee) จ. มอค [มอค] (*Lepisanthes* sp.) ฉ. ลิ้นจี่ป่า [ชียะปร่า] (*Litchi chinensis* Sonn.)

ก.

ข.

ค.

ง.

จ.

ฉ.

ภาพที่ 8 ก. เงาะป่า [ชะกะปือ] (*Nephelium melliferum* Gagnep. ข. ว่านกลับ [ซีรีดาตู] (*Keenania capitata* (Ridl.) Craib ค. กฤษณา [โกลิ๊ะ, ซินู๋หมู๋] (*Aquilaria malaccensis* Lam.) ง. ปุดชมพู [ไปจอเคาะซู้] (*Amomum* sp.) จ. ปุดเขย่งดอกเหลือง [ไปจอเคาะ] (*Geostachys* sp.) ฉ. ปุดเต็ม [ไปจอเคาะ] (*Geostachys smitinandii* K. Larsen)

สรุปผลการศึกษา

ในกลุ่มป่าแก่งกระจาน มีพรรณไม้หายากหลายชนิดที่มีการใช้ประโยชน์โดยชาวกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในพื้นที่มานาน ความรู้ด้านพฤกษศาสตร์พื้นบ้านที่หลากหลายแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางชีวภาพของพรรณพืชในพื้นที่ป่าแห่งนี้ และเป็นคุณค่าด้านหนึ่งที่ชุมชนได้รับจากป่า ข้อมูลเกี่ยวกับ

การใช้ประโยชน์พืชพรรณโดยเฉพาะชนิดที่หายาก พืชเฉพาะถิ่น พืชถูกคุกคาม และชนิดที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ มักเป็นความรู้เฉพาะพื้นที่ที่พบพืชเหล่านี้ จึงมีคุณค่าต่อการนำไปใช้ต่อยอดโดยเฉพาะประโยชน์ทางการแพทย์ และการอนุรักษ์ทรัพยากรพรรณพืชเหล่านี้ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณชาวกะเหรี่ยงที่ให้ข้อมูลด้านการใช้ประโยชน์พรรณพืช นอกจากคุณตะหลก ทองเกิด ผู้สืบทอดวิชาหมอพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยงบ้านบางกลอยที่เป็นเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมอุทยานแห่งชาติ จังหวัดเพชรบุรี ยังมีคุณณัฐชานนท์ ปุ๊ลิ๊ะ

เหลนของปู่คออี้, ลุงแดง ใจเย็น หมอยาบ้านป่าหมาก, ลุงดำ กว๋าบ และลุงเงิน เจริญสุข รวมถึงคณะเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยฯ และคุณวสันต์ พุดเทศ และคุณอภิชาติ พุดเทศ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่ร่วมเดินสำรวจป่าด้วยกัน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2548. **พืชถิ่นเดียวและพืชหายากของประเทศไทย**. โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพฯ. 187 หน้า

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2550. **พรรณไม้เกียรติประวัติของประเทศไทย**. บริษัทประชาชน จำกัด, กรุงเทพฯ. 204 หน้า

ธรรมนูญ เต็มไชย และ ทรงธรรม สุขสว่าง. 2559. **พรรณไม้ที่ขึ้นพื้นเมืองใช้ประโยชน์ คุณค่าจากมรดกอาเซียนแก่งกระจาน - กุยบุรี**. สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, กรุงเทพฯ. 377 หน้า

ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมอุทยานแห่งชาติ จังหวัดเพชรบุรี. 2561. **โครงการรวบรวมพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชนเผ่าพื้นเมืองในกลุ่มป่าแก่งกระจาน**. ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมอุทยานแห่งชาติ จังหวัดเพชรบุรี ส่วนวิจัยและพัฒนา

นวัตกรรมอุทยานแห่งชาติ สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

สำนักงานหอพรรณไม้ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2551. **พืชหายากของประเทศไทย**. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, กรุงเทพฯ. 230 หน้า

Forest Herbarium. 2005. **A Preliminary Checklist of Threatened Plants in Thailand**. Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation. Bangkok, Thailand. 196 p.

Forest Herbarium. 2017. **Threatened Plants in Thailand**. Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation. Bangkok, Thailand. 224 p.